

آموزش مجازی و حضوری در مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه

استادان و دانشجویان این رشته در دانشگاه مازندران^۱

مهدی اسدی^۲ و زهرا سالاری^۳

چکیده

همه‌گیری ویروس کرونا جهان را دچار چالشی بزرگ در استفاده از آموزش حضوری کرد. کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نبود و به‌منظور جلوگیری از توقف امر خطیر آموزش در سطوح مختلف دانشگاهی، مدارس و سایر مؤسسات آموزشی مجبور به استفاده از شیوه مجازی شد. لذا پژوهش حاضر درصدد است تا با بررسی و تقابل آموزش حضوری و مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه استادان و دانشجویان این رشته، معایب و مزایای این دو شیوه آموزشی را در مقطع کارشناسی این رشته بررسی نماید. به این منظور برای جمع‌آوری داده‌ها با بهره‌گیری از روش کیفی و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته حضوری و گروهی با هشت نفر از استادان و هفتاد و پنج نفر از دانشجویان در مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه مازندران که تجربه هر دو نوع آموزش را در دوران قبل و بعد از همه‌گیری ویروس کرونا داشته‌اند، صورت گرفت. نظرات این گروه از افراد با روش نظریه داده‌بنیاد تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که از نظر اکثریت مصاحبه‌شوندگان، اگر مجدداً در آینده قرار باشد آموزش مجازی در نظام آموزشی کشور در رشته مترجمی زبان انگلیسی مورد استفاده قرار گیرد، به‌منظور ارتقای کیفیت آموزش، لازم است در تدریس دروس تئوری از شیوه مجازی و در دروس عملی و کارگاهی این رشته از شیوه حضوری استفاده شود.

واژه‌های راهنما: آموزش حضوری، آموزش مجازی، رشته مترجمی زبان انگلیسی، مقطع کارشناسی

۱. این مقاله در تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۲ دریافت شد و در تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۱ به تصویب رسید.

۲. کارشناسی ارشد مطالعات ترجمه، مؤسسه آموزش عالی خزر، محمودآباد، ایران؛ پست الکترونیک: mehdi.asadi5557@gmail.com

۳. نویسنده مسئول: استادیار گروه مترجمی زبان انگلیسی، دانشکده میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران؛ پست الکترونیک: z.salari@umz.ac.ir

مقدمه

ویروس کرونا در سال ۲۰۲۰ در ووهان چین ظاهر شد و به سرعت شیوع پیدا کرد. هم-چنین، به سبب داد و ستد و ارتباطات مختلفی که این کشور با سایر کشورها داشت، بیماری در همه دنیا گسترش یافت. این ویروس علاوه بر این که جان هزاران نفر را گرفت، اثرات مخربی بر همه جوانب زندگی مردم در کشورهای مختلف، مانند ایران گذاشت.

در ابتدا برای جلوگیری از همه‌گیری این ویروس، آموزش تعطیل شد. اما با طولانی شدن این مسئله، مسئولین بر آن شدند تا راهکار جدیدی را برای آموزش ارائه کنند تا هم از حضور فیزیکی در مراکز آموزشی جلوگیری شود و هم امر آموزش متوقف نشود. بنابراین شیوه آموزش مجازی خیلی سریع جایگزین آموزش حضوری شد. با گسترش آموزش مجازی در سطح دانشگاه-های کشور، کلیه دروس عملی و نظری رشته مترجمی زبان انگلیسی نیز به صورت غیرحضوری تدریس شد. تاکنون پژوهش‌هایی در زمینه بررسی آموزش مجازی در رشته‌های آموزش زبان انگلیسی (فرهیان و همکاران، ۱۴۰۱)، علوم تربیتی (شاهوردی و همکاران، ۱۴۰۲) و پزشکی (فضلی و همکاران، ۱۴۰۱) صورت گرفته است. در رشته مترجمی زبان انگلیسی و حوزه تربیت مترجم نیز پژوهش‌هایی در برخی از کشورها شامل: نیوزیلند (کرزی^۱ و همکاران، ۲۰۲۳)، عراق (محمد و مصطفی، ۲۰۲۳)، آفریقای جنوبی (لش^۲، ۲۰۲۳) و فلسطین (الترابین^۳، ۲۰۲۳) انجام شده است اما در ایران تاکنون به چگونگی این شیوه آموزشی در رشته مترجمی زبان انگلیسی نپرداخته‌اند. بنابراین پژوهش حاضر به دو پرسش اساسی پاسخ می‌دهد: ۱. معایب و مزایای آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از منظر استادان و دانشجویان رشته مترجمی زبان انگلیسی در دانشگاه مازندران چیست؟ ۲. معایب و مزایای آموزش حضوری از دیدگاه استادان و دانشجویان این رشته در دانشگاه مازندران چه مواردی است؟

پیشینه پژوهش

هرکس که بیش از یک زبان می‌داند می‌تواند تا حدی ترجمه کند اما همه مترجمان را

-
1. Crezee
 2. Lesch
 3. Altarabin

نمی‌توان حرفه‌ای در نظر گرفت. تفاوت بین سطوح مختلف ممکن است تا حدی به دلیل آموزش باشد (پیم، ۲۰۰۹)^۱. با توجه به نیاز مبرم به مترجمان کتبی و شفاهی حرفه‌ای در دنیا، آموزش مترجم در اواسط قرن بیستم آغاز شد. آموزش مترجم در دنیا به صورت‌های متفاوتی وجود دارد که شامل آموزش در مقطع کارشناسی، دوره‌های تحصیلات تکمیلی، دوره‌های دانشگاهی و غیردانشگاهی است. به همین ترتیب برای هر یک از گونه‌های تربیت مترجم، اهداف مورد نظر برنامه‌ی درسی نیز می‌تواند متفاوت باشد. برای مثال، ممکن است هدف از برنامه‌ی درسی، تربیت مترجمانی برای ترجمه‌ی متون عمومی (مثل داستان، رمان، بروشورهای شرکتی و قراردادهای) و زمانی نیز هدف از آن تربیت مترجمانی برای ترجمه‌ی متون تخصصی (مانند متون ادبی، حقوقی، مهندسی و غیره) باشد (کلی^۲، ۲۰۱۰).

آموزش حضوری

آموزش حضوری آموزشی چهره به چهره است که به یادگیرندگان اجازه می‌دهد تا با استاد یا همکلاسی‌های خود به صورت انفرادی یا گروهی تعامل داشته باشند. این نوع آموزش در زمان و مکان خاصی انجام می‌شود و از اختیار دانشجویان خارج است. این شیوه روشی مستقیم، معلم محور و سازمان‌یافته است که به فرآیند آموزش، تکرار و تمرین و بازخوردهای سریع توجه دارد (حسینی و محمودیان، ۱۳۹۵).

در ایران، پژوهشگرانی به بررسی جنبه‌های مختلف آموزش حضوری مترجم و تحلیل و بررسی برنامه‌ی درسی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد دانشگاه‌ها پرداخته‌اند که از این میان می‌توان به میرعمادی (۱۳۸۲)، حیدریان (۱۳۸۲) و سالاری و خزاعی‌فرید (۱۳۹۴) اشاره کرد.

میرعمادی (۱۳۸۲) ضمن بیان ویژگی‌های مترجم خوب برنامه‌ی پیشنهادی برای مقطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد رشته‌ی مترجمی ارائه داده است. حیدریان (۱۳۸۲) نیز در پژوهشی به بررسی برخی از مسائل مقطع کارشناسی‌ارشد رشته‌ی مترجمی زبان انگلیسی و مشکلات و کاستی‌های برنامه‌ی درسی آن پرداخته است. از طرف دیگر، سالاری و خزاعی‌فرید (۱۳۹۴) در پژوهشی به این موضوع می‌پردازند که برنامه‌ی درسی مقطع کارشناسی، دانشجویان را برای برآورده کردن

1. Pym

2. Kelly

نیازهای بازار ترجمه آماده نمی‌کند و نیاز است به‌روزرسانی شود.

آموزش مجازی

یادگیری مجازی اولین بار در سال ۱۹۸۲ در ایالت کالیفرنیا آمریکا در دانشکده مدیریت و مطالعات استراتژیک آغاز شد (روئن^۱، ۱۹۸۳). در سال ۱۹۸۹، دانشگاه فینیکس^۲ آمریکا نیز اقدام به ارائه برنامه‌های آموزشی از طریق اینترنت کرد (زند، ۲۰۰۴). یادگیری مجازی در سال ۱۹۹۳ زمانی که دانشگاه ایلینویز^۳ اولین مرورگر اینترنت را ایجاد کرد شکوفا شد (میلر و همکاران^۴، ۲۰۱۳). گراتزیدی^۵ نیز معیارهایی را برای ارزیابی محصولات و توسعه دوره‌های مبتنی بر فناوری ارائه کرد که شامل قابلیت حمل، قابلیت تکرار، مقیاس‌پذیر بودن و تا حد زیادی مقرون به صرفه بودن در درازمدت است (گراتزیدی، ۱۹۹۷).

آموزش از راه دور در کشور ما به جز تجربه‌ای کوتاه در دانشگاه آزاد و دانشگاه پیام نور براساس روش‌های استفاده از مخابرات سابقه طولانی ندارد. دانشگاه پیام نور در سال ۱۳۸۸ برای اولین بار از سیستم آموزش از راه دور به طور جدی استفاده و کلاس‌های غیرحضوری را برگزار کرد. در اواخر دهه ۷۰، طرح آموزش مجازی در دستور کار دانشگاه تهران قرار گرفت و سایت مجازی آموزش الکترونیکی در ابتدای آن سال ۹ دوره را برای دانشجویان راه‌اندازی کرد (طباطبایی، ۱۳۸۸). آموزش مجازی حوزه جدیدی از ارتباط آموزش با فناوری است که امکان یادگیری را در هر زمان و مکانی برای آموزندگان مهیا می‌کند (کرمی، ۱۳۹۶). استفاده از فناوری اطلاعات می‌تواند در سیستم آموزشی موجب افزایش پیشرفت تحصیلی آموزندگان در همه پایه‌های تحصیلی در دروس مختلف عمومی و اختصاصی شود (بیتس^۶، ۲۰۰۱).

با شیوع کرونا و رایج شدن آموزش مجازی در دنیا، پژوهش‌هایی به بررسی این شیوه آموزشی در رشته مترجمی زبان انگلیسی پرداختند. کرزی و دیگران (۲۰۲۳) در پژوهشی به

-
1. Rowan
 2. Phoenix
 3. Illinois
 4. Miller et al.
 5. Grazidei
 6. Bates

آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی در سه دانشگاه واقع در کشور نیوزیلند پرداختند. ایشان چالش‌هایی را که استادان و دانشجویان این رشته در این شیوه آموزشی تجربه کردند مورد بررسی قرار دادند. در نهایت به این نتیجه رسیدند که تعامل دانشجویان با یکدیگر در این شیوه پایین می‌آید و امکان تقلب در ارزشیابی‌ها به شدت بالا می‌رود.

از طرف دیگر، محمد و مصطفی (۲۰۲۳) در پژوهشی آموزشی مجازی در ترجمه شفاهی همزمان و پیاپی را در یکی از دانشگاه‌های عراق مورد بررسی قرار دادند. ایشان با بررسی‌هایی که انجام دادند به این نتیجه رسیدند که شیوه مجازی به‌طور کامل نمی‌تواند جایگزین آموزش حضوری شود و به‌منظور ارتقای مهارت ترجمه شفاهی در دانشجویان لازم است بخشی از آموزش به‌صورت حضوری باشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کیفی می‌باشد و از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. برای انجام مصاحبه، تعداد هشت نفر از استادان رشته مترجمی زبان انگلیسی در دانشگاه مازندران و تعداد ۷۵ نفر از دانشجویان (تعداد ۴۵ دختر و ۳۰ پسر) با میانگین سنی ۲۲ سال در مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی از ترم چهارم تا ترم هشتم انتخاب شدند که تجربه هر دو نوع آموزش حضوری و مجازی را در طول تحصیل خود داشتند. به منظور مصاحبه با استادان از مصاحبه‌های فردی و جهت جمع‌آوری نظرات دانشجویان از مصاحبه‌های گروه‌کانونی^۱ استفاده شد. سؤالات مصاحبه از نوع بازپاسخ بود که با مشورت و نظارت هشت نفر از استادان رشته مترجمی زبان انگلیسی طراحی شد و روایی و پایایی آن‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفت. مصاحبه‌ها ضبط و سپس به‌طور دقیق عبارت‌ها و متن مصاحبه‌ها پیاده و یادداشت شدند و پس از جمع‌آوری و اشباع داده‌های مصاحبه، تحلیل داده‌ها صورت گرفت. به‌منظور تحلیل داده‌ها نیز از نظریه داده‌بنیاد^۲ (دورنیای^۳، ۲۰۰۷) استفاده شد. بنابراین، تمامی مصاحبه‌های ضبط‌شده نوشته و کدبندی آن‌ها انجام شد.

-
1. Focus Group
 2. Grounded Theory
 3. Dörnyei

یافته‌های پژوهش و بحث

آموزش حضوری و مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه استادان و دانشجویان این رشته دارای معایب و مزایایی می‌باشد که در ادامه به تشریح این موارد پرداخته می‌شود.

معایب آموزش حضوری در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه استادان این رشته

استادان رشته مترجمی زبان انگلیسی که همگی تجربه تدریس در هر دو شیوه مجازی و حضوری را داشتند، معتقدند که استفاده از آموزش حضوری در رشته مترجمی زبان انگلیسی دارای معایبی می‌باشد. ۷۵٪ از ایشان، هزینه طی مسافت از محل زندگی تا دانشگاه، خطرات ناشی از رفت و آمد به دانشگاه و اتلاف وقت را از معایب این شیوه برشمردند. از طرف دیگر، ۵۰٪ از ایشان تحمیل هزینه‌های مربوط به مکان آموزشی، خوابگاه، غذا و غیره را برای دانشگاه از دیگر معایب آموزش حضوری عنوان کردند. همچنین، به عقیده ۲۵٪ از این افراد، عدم امکان جابه‌جایی کلاس در ساعات مختلف روز (برای مثال اگر به هر دلیلی کلاسی برگزار نشد امکان برگزاری کلاس جبرانی از سوی استاد یا دانشگاه در همان روز در هر ساعتی از شبانه‌روز، مثلاً ساعت هشت شب وجود ندارد) از دیگر معایب این شیوه محسوب می‌شود. ۷۵٪ از ایشان نیز معتقدند در کلاس‌های حضوری دسترسی به امکانات مربوط به تکنولوژی کم‌تر است و این مسئله در تدریس دروس عملی ترجمه مشکلاتی را ایجاد می‌کند.

معایب آموزش حضوری در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه دانشجویان این رشته

دانشجویان این رشته نیز معایبی را برای این شیوه آموزشی در تقابل با شیوه مجازی عنوان کردند. ۸۰٪ از ایشان، هزینه‌های بالا و صرف زمان زیاد برای رفت و آمد از منزل تا دانشگاه را بالاترین عیب این شیوه ذکر کردند. از طرف دیگر، ۶۰٪ از این دانشجویان معتقدند که مجهز نبودن همه کلاس‌ها به امکاناتی هم‌چون رایانه و ویدئو پروژکتور باعث می‌شود کیفیت دروس مرتبط با فناوری هم‌چون: ترجمه و فناوری، ترجمه دیداری‌شنیداری، ترجمه شفاهی هم‌زمان و ترجمه شفاهی پیاپی پایین بیاید. ۱۶٪ از این تعداد بر این باورند که در این شیوه آموزشی بخشی از زمان کلاس صرف پاسخگویی استادان به سؤالات مرتبط و غیرمرتبط دانشجویان می‌شود و این اتلاف وقت باعث می‌شود استادان فرصت کافی برای بررسی همه تکالیف ترجمه‌ای دانشجویان را نداشته باشند. ۳۶٪ از دانشجویان نیز عدم امکان دسترسی به مطالب جلسات قبل به صورت ضبط

و ذخیره شده را از سایر معایب این شیوه ذکر کردند.

مزایای آموزش حضوری در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه استادان این رشته

۵۰٪ از استادان این رشته بر این باورند که از مزایای برگزاری کلاسها به صورت حضوری این است که استاد کنترل کاملی روی دانشجویان دارد و با بالا و پایین بردن تن صدا، ضربه زدن روی میز، پرسیدن سؤال از دانشجو در حین تدریس و یا صدا زدن دانشجویی که تمرکز ندارد می تواند تا حدی توجه دانشجویان را روی موضوع درس متمرکز کند. حضور فیزیکی افراد نیز باعث پویایی کلاس درس می شود.

حدود ۸۸٪ از استادان این رشته معتقدند که تدریس برخی از دروس این رشته که جنبه عملی و کارگاهی دارند، مؤثرتر از آموزش مجازی می باشد. این دروس باید در حضور استاد انجام شوند و دانشجویان در کلاس از استاد درس بازخورد دریافت کنند و به رفع اشکال پردازند و از طرفی با مقایسه ترجمه خود با سایر دانشجویان نکات ترجمه ای را آموزش ببینند و این خود باعث پویایی کلاس و بالا بردن انگیزه مدرسان در تدریس مطالب می شود. دروسی مانند ترجمه متون

مطبوعاتی، ترجمه متون علمی و تخصصی، ترجمه تشریحی، ترجمه مکاتبات و اسناد از این قبیل دروس هستند. از طرف دیگر، دروسی هم چون: ترجمه شفاهی همزمان، ترجمه شفاهی پیاپی و ترجمه دیداری و شنیداری نیز کاملاً ماهیت عملی دارند و لازم است دانشجو در کلاس حضور داشته باشد و در کنار استفاده از ابزارهای لازم هم چون: کابین، هدفون، میکروفن و غیره از نظر محیط با دنیای واقعی کار مترجمان شفاهی آشنا و شرایط برای او شبیه سازی شود. ترجیح ۲۵٪ از استادان نیز بر استفاده از تخته و روش سخنرانی مطالب درسی است و تمایل زیادی به استفاده از فناوری و ابزارهای الکترونیک در همه افراد دیده نمی شود. از این جهت، این مورد نیز یکی از مزایای آموزش حضوری در این رشته از دید ایشان می باشد.

از سوی دیگر یکی از مراحل مهم در پیشرفت تحصیلی دانشجویان، ارزشیابی است و تصمیم گیری در مورد ادامه مراحل بعدی تدریس و یا اصلاح آن بدون ارزشیابی پیشرفت تحصیلی امکان پذیر نمی باشد (غفوریان بروجردنیا و همکاران، ۲۰۰۶). همه این استادان ارزشیابی حضوری در این رشته را از جهاتی مؤثرتر از ارزشیابی به شیوه مجازی می دانند. به عقیده ایشان، در شیوه حضوری دانشجویان ملزم به مطالعه در طول ترم هستند و همه مطالب را به شب آزمون موکول نمی کنند. در این شیوه، دانشجویان در طول ترم ملزم به انجام پروژه های ترجمه ای و یا ارائه های کلاسی خواهند بود و گاهی برخی از استادان نمره اضافه ای را برای حضور مستمر دانشجویان در کلاس در نظر می گیرند که این مسئله آن ها را ترغیب به حضور مستمر و فعال می کند که این حضور مستمر یکی از عوامل مهم در بالابردن مهارت های ترجمه ای دانشجویان است.

۷۵٪ از این استادان معتقدند تعامل بین استاد و دانشجو نیز معیار مهمی برای یادگیری می باشد، هرچه این تعامل بیشتر باشد، یادگیری نیز بیشتر می شود. از نظر ایشان آموزش حضوری در این رشته تعامل را تقویت می کند، زیرا همان طور که قبلاً اشاره شد بسیاری از دروس این رشته عملی می باشد و با تعاملی که در این کلاس ها بین دانشجو و استاد صورت می گیرد نقاط ضعف دانشجویان در ترجمه آشکار می شود و استادان می توانند به صورت مؤثرتری اصول و مبانی ترجمه را به دانشجویان آموزش دهند.

معیار مهم دیگری که از دیدگاه حدود ۶۳٪ از استادان باید در نظر گرفته شود نقش استاد و دانشجو در آموزش حضوری به موازات هم است یعنی کلاس صرفاً استاد محور نیست و دانشجویان نیز در کلاس فعالیت دارند و نظرات خود را بیان و مشارکت می کنند. این مشارکت

در بحث‌های تئوری، مبانی نظری و فعالیت‌های عملی ترجمه، باعث پویایی کلاس درس و ارتقای سطح دانش در دانشجویان می‌شود.

مزایای آموزش حضوری در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه دانشجویان این رشته

حدود ۹۴٪ از دانشجویان نیز معتقدند که آموزش حضوری برای یادگیری دروس عملی و کارگاهی رشته مترجمی زبان انگلیسی مؤثرتر است زیرا شبیه‌سازی کلاس درس با دنیای واقعی، منجر به یادگیری بهتر می‌شود. دوم اینکه از نظر ایشان استرس و فشاری که در کلاس‌های حضوری برای پیدا کردن معادل‌های مناسب در ترجمه به آن‌ها وارد می‌شود، آن‌ها را برای آینده شغلی و مدیریت بهتر شرایط آماده می‌کند.

حدود ۸۷٪ از دانشجویان، ارزشیابی حضوری را نسبت به مجازی کارآمدتر و مؤثرتر می‌دانند. به عقیده ایشان، در رشته مترجمی اغلب آزمون دروس به صورت تشریحی و شامل متون ترجمه‌ای است که نیازمند زمان بیشتری برای پاسخگویی می‌باشد و در ارزشیابی حضوری زمان بیشتری را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهند. همچنین برخلاف آموزش مجازی، در این شیوه سؤالات آزمون در راستای مطالب تدریس شده در کلاس است. از طرف دیگر، امکان بررسی مجدد سؤالات و عدم امکان تقلب نیز از دیگر مزایای این مورد می‌باشد.

به عقیده حدود ۵۹٪ از ایشان به علت ارتباط چهره به چهره با استادان، دانشجویان مجبور به مشارکت بیشتری در کلاس‌های حضوری هستند و این امکان برای همه دانشجویان وجود دارد تا بتوانند تکالیف خود را که اغلب متون ترجمه‌شده است ارائه دهند و از استاد درس بازخورد دریافت کنند. از آنجا که باید در ساعت مقرر در کلاسی مشخص حضور پیدا کنند، مسئولیت و نظم بیشتری را احساس می‌کنند و برقراری ارتباط با دیگر دانشجویان و استادان، موجب تقویت روحیه آن‌ها و کسب تجربه بیشتر می‌شود.

معایب آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه استادان این رشته

استادان رشته مترجمی زبان انگلیسی معتقدند معایب آموزش مجازی بستگی به نوع درس، تعداد دانشجویان کلاس، نوع سامانه یا پلتفرم آموزشی، تعداد جلسات و همچنین سن و سال استاد دارد. ولی با این وجود آموزش مجازی به صورت کلی در این رشته دارای معایبی است که از این میان ایشان به مواردی اشاره کردند. حدود ۸۸٪ از ایشان بر این باورند که کندی سرعت اینترنت و قطع و وصل شدن مکرر آن، عدم امکانات و تکنولوژی مناسب برای تدریس

دروس، عدم کنترل روی دانشجویان (شاید دانشجویان آنلاین باشد اما چون دیده نمی‌شود می‌تواند به کارهای متفرقه بپردازد) و عدم امکان استفاده از همه امکانات بسترهای آموزشی به علت مسائل مربوط به فیلترینگ از معایب این شیوه است.

همه این استادان اذعان داشتند که در شیوه مجازی چون نظارتی بر دانشجویان وجود ندارد معمولاً امکان تقلب زیاد است و این مسئله باعث می‌شود ارزشیابی به صورت عادلانه و استاندارد نباشد و از طرفی برای دروس عملی رشته مترجمی مثل ترجمه شفاهی همزمان، ترجمه شفاهی پیاپی، ترجمه دیداری و شنیداری و غیره، ارزشیابی به صورت غیرحضوری مشکل می‌باشد.

حدود ۶۳٪ از استادان این رشته معتقدند که به علت کمبود امکانات از قبیل سرعت پایین اینترنت، گوشی یا سیستم نامناسب و عدم استفاده از وب‌کم^۱ تعامل مؤثری بین استاد و دانشجو صورت نمی‌گیرد و این مسئله کیفیت کلاس‌های عملی و کارگاهی این رشته را پایین می‌آورد.

معایب آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه دانشجویان این رشته

حدود ۹۴٪ از این دانشجویان بر این باورند که بسیاری از دروس رشته مترجمی به صورت عملی است و ارزشیابی مجازی این دروس مشکل می‌باشد و از سویی اهمیت دادن زیاد استادان به نمره پایانی و نادیده گرفتن فعالیت دانشجویان در طول ترم از معایب این شیوه به شمار می‌آید. هم‌چنین، در ارزشیابی مجازی بین سؤالات و مطالب تدریس شده در طول ترم ناهماهنگی وجود دارد که سطح آزمون را برای آن‌ها سخت می‌کند. قطعی ناگهانی برق و عدم دسترسی به اینترنت پرسرعت و قطع و وصل مکرر آن نیز منجر به از دست رفتن زمان آزمون و عدم پاسخگویی به سؤالات و ایجاد استرس در ایشان می‌شود. به‌علاوه، معمولاً پس از پاسخگویی به هر سؤال امکان برگشت به سؤال قبل وجود ندارد که این مسئله در مورد آزمون‌های مربوط به ترجمه عملی که نیازمند بررسی مجدد متن ترجمه‌شده هستند سطح استاندارد بودن ارزشیابی را پایین می‌آورد.

از نظر حدود ۴۲٪ از ایشان، نقش استادان در دوره مجازی به لحاظ تدریس و ارائه مطالب پررنگ‌تر است و به صورت متکلم وحده مطالب را بیان می‌کنند و اجازه صحبت به دانشجویان نمی‌دهند که این مسئله در کنار پایین بودن سرعت اینترنت و قطع و وصل شدن آن

باعث می‌شود ایشان در دروس نظری این رشته نتوانند به مباحثه بپردازند و در دروس عملی نیز امکان ارائه ترجمه‌های خود و دریافت بازخورد را نداشته باشند.

مزایای آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه استادان این رشته

از نظر تمامی این استادان، آموزش مجازی برای تدریس دروسی که بیش‌تر جنبه تئوری و نظری دارند (دروسی از قبیل: مبانی نظری ترجمه، کلیات زبانشناسی و حوزه‌های نوین ترجمه) مناسب است. در این شیوه، استاد می‌تواند مطالب را برای تدریس در صفحه نمایشگر به اشتراک بگذارد و همه موارد را با جزئیات توضیح دهد. زیرا در این دروس، دانشجویان نیاز به تمرین عملی زیادی ندارند و بیش‌تر لازم است نکات تئوری را فراگیرند. صرفه‌جویی در زمان و استفاده بهینه از آن، صرفه‌جویی در هزینه رفت‌وآمد و محدود نبودن برگزاری کلاس‌ها به زمان و مکان نیز از دیگر مزایای این شیوه است. ۲۵٪ از این استادان معتقدند که ملزم شدن مدرسان به یادگیری

استفاده از فناوری‌های جدید آموزشی و امکان استفاده از تمامی امکانات بسترهای آموزش مجازی مثل وبینار، ادوبی کانکت، اسکای‌روم و غیره از مزایای این شیوه است. ۵۰٪ از ایشان نیز بر این باورند که ارزشیابی برخی دروس در این رشته به‌شیوه مجازی مانعی ندارد. این مسئله در مورد دروسی صدق می‌کند که آزمون آن‌ها به‌صورت کتاب‌باز^۱ انجام می‌شود و عملاً امکان تقلب بسیار پایین است. دروس عملی هم‌چون: درس ترجمه متون مطبوعاتی، ترجمه متون علمی و تخصصی، ترجمه تشریحی، ترجمه اسناد رسمی و ترجمه قراردادهای و مکاتبات تجاری از این قبیل هستند.

مزایای آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی از دیدگاه دانشجویان این رشته

از نظر تمامی این دانشجویان نیز آموزش مجازی برای دروسی مؤثرتر است که به صورت تئوری و نظری باشند و نیازی به شبیه‌سازی کلاس درس با محیط کاری نباشد. دروسی هم‌چون: بررسی آثار ترجمه شده اسلامی، خواندن متون مطبوعاتی و مکاتبات انگلیسی در این دسته قرار می‌گیرند. به‌علاوه، از دید حدود ۸۳٪ از ایشان، ارزشیابی به‌صورت مجازی دارای مزایایی مانند: اهمیت ندادن زیاد استادان به نمره پایانی و مورد توجه قرار دادن فعالیت دانشجویان در طول ترم است که این مسئله باعث تلاش بیش‌تر دانشجویان در طول ترم و یادگیری بیش‌تر می‌شود.

به‌عقیده حدود ۳۰٪ از ایشان، چون در این رشته دانشجویان نیاز به یادگیری ابزارهای ترجمه به کمک رایانه^۲ دارد استاد می‌تواند با به اشتراک‌گذاری صفحه نمایش خود، استفاده از این موارد را به آن‌ها آموزش دهد و هم‌چنین، توانایی دانشجویان در استفاده از نرم‌افزار وورد^۳ که یادگیری آن در رشته مترجمی کاربرد زیادی دارد، بالا می‌رود.

تمامی دانشجویان اذعان داشتند که هزینه‌ها نیز در آموزش مجازی کم‌تر است، زیرا در این شیوه نیازی به رفت و آمد به دانشگاه و اقامت در خوابگاه نیست و از طرفی بسیاری از منابع و کتاب‌های این رشته را که به زبان انگلیسی است و قیمت بالایی دارد، استادان به صورت نسخه الکترونیک در اختیار دانشجویان قرار می‌دهند و نیازی به خرید نیست.

-
1. open book
 2. CAT tools
 3. Word

نتیجه گیری و پیشنهادها

در زمان همه گیری ویروس کرونا، مسئله آموزش نیز هم چون سایر جنبه ها تحت تأثیر قرار گرفت و مدتی آموزش در مدارس و سطوح دانشگاهی به طور کامل تعطیل شد، با طولانی شدن دوره شیوع این بیماری، مسئولین نظام آموزشی کشور بر آن شدند تا آموزش را به صورت مجازی در سطح مدارس دولتی، غیردولتی، دانشگاه ها و سایر مؤسسات آموزشی آغاز کنند. رشته مترجمی زبان انگلیسی در مقطع کارشناسی نیز از این قائده مستثنی نبود. لذا در پژوهش حاضر به بررسی مزایا و معایب این شیوه در تقابل با آموزش حضوری پرداخته شد. بدین منظور با تعدادی از استادان رشته مترجمی زبان انگلیسی و دانشجویان ترم چهارم تا هشتم این رشته در دانشگاه مازندران که تجربه آموزش به هر دو شیوه حضوری و مجازی را داشتند مصاحبه های فردی و

گروهی صورت گرفت. طبق گفته‌های این افراد می‌توان معایب و مزایای این دو شیوه آموزشی را به دو بخش تقسیم کرد. بخش اول معایب و مزایای کلی این دو شیوه که اختصاصاً به رشته مترجمی زبان انگلیسی مربوط نمی‌شود و احتمالاً می‌توان در مورد سایر رشته‌ها نیز به آن‌ها پرداخت. از این میان می‌توان به مواردی هم‌چون: اتلاف هزینه و زمان جهت رفت و آمد به دانشگاه و کمبود امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در دانشگاه اشاره کرد. از طرف دیگر، این شیوه آموزشی مزایایی هم‌چون: پویایی کلاس، تمرکز بیشتر دانشجویان در کلاس، روحیه بهتر و انگیزه بیشتر دانشجویان، عدم امکان غیبت غیرموجه و دسترسی راحت به استادان را به همراه دارد. به عقیده مصاحبه‌شوندگان، آموزش مجازی نیز شامل معایبی مانند: کندی سرعت اینترنت، عدم کنترل استادان روی دانشجویان، عدم مشارکت فعال دانشجویان، تعامل ضعیف بین استاد و دانشجو، عدم تمرکز دانشجویان، عدم تعامل بین دانشجویان، ارائه دروس به صورت تئوری و عدم آشنایی کامل استادان با فناوری‌های جدید آموزشی می‌باشد. از طرف دیگر، مزایای این شیوه شامل: صرفه‌جویی در هزینه رفت و آمد، محدود نبودن برگزاری کلاس‌ها به مکان مشخص، امکان ذخیره کردن مطالب تدریس شده و امکان استفاده دانشجو از سیستم‌های شخصی در منزل می‌باشد.

بخش دوم شامل مزایا و معایبی است که به صورت تخصصی به رشته مترجمی زبان انگلیسی مربوط می‌شوند که باید به آن‌ها پرداخته شود. از آن‌جا که در برنامه درسی رشته مترجمی زبان انگلیسی صرفاً چند ترم اول به آموزش دروس تئوری می‌پردازد و از ترم‌های بالاتر اکثر دروس باید به صورت عملی و کارگاهی (دروسی از قبیل: ترجمه متون علمی و تخصصی، ترجمه متون مطبوعاتی، ترجمه اسناد رسمی، ترجمه متون علوم انسانی، ترجمه تشریحی و پروژه کارورزی ترجمه) تدریس شوند شیوه مجازی در این دروس مؤثر و کارآمد نیست و لازم است دانشجویان به صورت حضوری در کلاس و در تعامل با استاد، فنون ترجمه‌ای را فراگیرند و بازخوردهای لازم را از استادان دریافت کنند و به نحوی با شبیه‌سازی کلاس با مسائل دنیای واقعی خود را برای محیط کاری آینده آماده کنند. اما در مورد دروس تئوری (دروسی از قبیل: کلیات زبان‌شناسی، دستور زبان فارسی، خواندن متون مطبوعاتی و مبانی نظری ترجمه) اگرچه با حضور در کلاس و مباحثه و استدلال، درک عمیق‌تری از درس پیدا می‌کنند و می‌توانند در فعالیت‌های کلاسی شرکت داشته باشند، شیوه مجازی نیز کارایی لازم را دارد و مشکلی ایجاد نمی‌کند. با این

اوصاف، اگر در آینده به هر دلیلی مجدداً تصمیم بر استفاده از آموزش مجازی باشد پیشنهاد می‌شود از ترکیب هر دو شیوه حضوری و مجازی بهره برد تا کیفیت آموزش پایین نیاید و کارایی لازم را جهت تربیت مترجمان کتبی و شفاهی متخصص و متناسب با نیازهای بازار ترجمه داشته باشد. البته لازم است زیرساخت‌های لازم جهت بالابردن کیفیت آموزش مجازی ابتدا صورت گیرد و سپس به صورت رسمی از آن استفاده شود. نتایج پژوهش حاضر با نتایج دو پژوهش انجام شده در کشور عراق و نیوزیلند که پیش‌تر در قسمت پیشینه پژوهش به آن‌ها اشاره شد، هم‌راستا است. لازم به ذکر است داده‌های پژوهش حاضر محدود به استادان و دانشجویان مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی در دانشگاه مازندران می‌باشد و قابل تعمیم به همه موارد نیست.

منابع

- حیدریان، س. ح. (۱۳۸۲). کارشناسی‌ارشد مترجمی: حرف‌های ناگفته. فصلنامه مطالعات ترجمه، ۱(۲)، ۷۵-۸۲.
- سالاری، ز. و خزاعی‌فرید، ع. (۱۳۹۴). ضرورت به‌روزرسانی سرفصل دروس کارشناسی مترجمی زبان انگلیسی بر مبنای نیازهای بازار ترجمه در ایران. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۱(۴۸)، ۱۹-۵۱.
- شاهوردی، ر.؛ رضائی‌زاده، م. و وحیدی‌اصل، م. (۱۴۰۲). روش‌ها و ابزارهای ایجاد تعاملات اثربخش استاد-دانشجو در کلاس مجازی. نشریه علمی فناوری آموزش، ۱۷(۳)، ۴۸۷-۵۰۶.
- طباطبایی، م. (۱۳۸۸). سیر تحول آموزش از راه دور در ایران. همایش مدیریت تکنولوژی و نوآوری، ۲، ۱-۱۰.
- غفوریان بروجردنیا، م.؛ شکورنیا، ع. و الهام‌پور، ح. (۲۰۰۶). دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی اهواز در مورد عوامل مؤثر بر تغییرات نمره ارزشیابی آنان. مجله گام‌های توسعه در آموزش پزشکی، ۳(۱)، ۱۹-۲۵.
- فرهیان، م.؛ پرهام‌نیا، ف. و شیخ بانویی، م. (۱۴۰۱). کیفیت آموزش مجازی دوره‌های رشته آموزش زبان انگلیسی در دوران کووید-۱۹. فصلنامه توسعه آموزش جندی شاپور، ۱۳(۲)، ۶۲۳-۶۴۱.
- فضلی، ف.؛ ولی‌پورخواجه‌غیائی، ر.؛ فضلی، ح. و ملانیا، ط. (۱۴۰۱). بررسی کیفیت آموزش مجازی در دوران پاندمی کووید ۱۹. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۳۲(۲۰۹)، ۱۳۴-۱۴۵.

کرمی باغظیفونی، ز. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی آموزش الکترونیکی رشته روانشناسی در دانشگاه‌های باز جهان. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش در یادگیری آموزشی و مجازی، ۱۵(۱)، ۹۹-۱۶۶.

محمودیان، ش. و حسینی، ن. (۱۳۹۵، خرداد). اثر بخشی سه روش آموزش مستقیم، آموزش به کمک کامپیوتر و ترکیبی بر بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال دیکته شهر یاسوج. سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی (۲-۳)، باتومی، گرجستان.

میرعمادی، س. ع. (۱۳۸۲). تأملی در برنامه مترجمی دانشگاه‌ها و راهکاری برای حل مشکل. مطالعات ترجمه، ۲، ۵۳-۶۴.

Altarabin, M. (2023). Palestine: Challenges students faced in a Palestinian undergraduate translation program during the COVID-19 pandemic. In *Educating community interpreters and translators in unprecedented times* (pp. 171–190). Springer.

Bates, T. (2001). The continuing evolution of ICT capacity: The implications for education. *The changing faces of virtual education*, 29–46.

Crezee, I., Teng, W., & Enríquez Raído, V. (2023). New Zealand: Teaching interpreting and translation courses at three New Zealand universities during the unexpected lockdown. In *Educating community interpreters and translators in unprecedented times* (pp. 145–169). Springer.

Dornyei, Z. (2007). *Research methods in applied linguistics*. Oxford University Press.

Graziadei, W. D. (1997). *Building asynchronous & synchronous teaching-learning environments: Exploring a course/classroom management system solution*.

Kelly, D. (2010). Curriculum. In Gambier, Y. & Doorslaer, L. V. (eds.), *Handbook of translation studies*, pp. 87–93, John Benjamins.

Lesch, H. M. (2023). South Africa: Interpreter training at Stellenbosch University during the pandemic. In *Educating community interpreters and translators in unprecedented times* (pp. 191–207). Springer.

Miller, G., Benke, M., Chaloux, B., Ragan, L. C., Schroeder, R., Smutz, W., & Swan, K. (2013). *Leading the e-learning transformation of higher education: Meeting the challenges of technology and distance education*. Stylus Publishing, LLC.

Mohammed, H. G., & Mustafa, B. (2023). Forced to go online: A case study of learning consecutive and simultaneous interpreting under Covid-19 in Iraq. *Translation & interpreting*, 15(1), 176–199.

Pym, A. (2009). *Exploring translation theories*. Routledge.

Rowan, R. (1983). Executive ed. at computer U. *Fortune*, 107, 58–64.

Zandi, A. (2004). Introduction of e-learning at new education technology and merge that in medical education planning. *Iran J Med Edu*, 1, 59.

پیوست‌ها

پیوست شماره (۱): سؤالات مصاحبه با استادان

۱. به نظر شما معایب و مزایای کلی آموزش مجازی در تقابل با آموزش حضوری شامل چه مواردی است؟

۲. به نظر شما مزایا و معایب آموزش حضوری و آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی شامل چه مواردی است؟

۳. به نظر شما آموزش حضوری در تدریس چه دروسی از رشته مترجمی زبان انگلیسی مؤثرتر است؟ چرا؟

۴. به نظر شما آموزش مجازی در تدریس چه دروسی از رشته مترجمی زبان انگلیسی مؤثرتر است؟ چرا؟

۵. در جایگاه استاد در مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی نحوه ارزشیابی در کدام شیوه آموزشی را مناسب‌تر می‌دانید؟ چرا؟

۶. آیا از نظر شیوه و میزان تعامل با دانشجو تفاوتی در این دو شیوه آموزشی وجود دارد؟

۷. به نظر شما این دو شیوه آموزشی از لحاظ نقش استاد و دانشجو در کلاس چه تفاوت‌هایی دارند؟

۸. دو شیوه مجازی و حضوری از لحاظ دسترسی استاد به امکانات آموزشی با یکدیگر چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی دارند؟

۹. به نظر شما در رشته مترجمی زبان انگلیسی در کدام یک از دو شیوه آموزشی حضوری و مجازی، استاد می‌تواند تمامی محتوای آموزشی مربوط به درس را در طول دوره به شکل مؤثرتر به پایان برساند؟ چرا؟

۱۰. استاد در آموزش مجازی نیازمند چه مهارت‌هایی فراتر از دانش تئوری است؟

۱۱. در نهایت، با توجه به تجربه‌ای که در هر دو شیوه آموزشی مجازی و حضوری داشته‌اید، کدام شیوه از دیدگاه شما مؤثرتر و مناسب‌تر بوده است؟ چرا؟

پیوست شماره (۲): سؤالات مصاحبه با دانشجویان

۱. در جایگاه دانشجو، به نظر شما معایب و مزایای کلی شیوه مجازی و حضوری شامل چه مواردی است؟
۲. به نظر شما معایب و مزایای آموزش حضوری در رشته مترجمی زبان انگلیسی شامل چه مواردی است؟
۳. به نظر شما مزایا و معایب آموزش مجازی در رشته مترجمی زبان انگلیسی شامل چه مواردی است؟
۴. به نظر شما آموزش حضوری در تدریس چه دروسی از رشته مترجمی زبان انگلیسی مؤثرتر است؟ چرا؟
۵. به نظر شما آموزش مجازی در تدریس چه دروسی از رشته مترجمی زبان انگلیسی مؤثرتر است؟ چرا؟
۶. در جایگاه دانشجویان مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی نحوه ارزشیابی در کدام شیوه آموزشی را مناسب‌تر می‌دانید؟ چرا؟
۷. آیا از نظر شیوه و میزان تعامل با استاد تفاوتی در این دو شیوه آموزشی وجود دارد؟
۸. به نظر شما نقش استاد و دانشجو در این دو شیوه آموزشی چه تفاوت‌هایی با هم دارند؟
۹. در نهایت، با توجه به تجربه‌ای که در هر دو شیوه آموزشی مجازی و حضوری داشتید، کدام شیوه از دیدگاه شما مؤثرتر و مناسب‌تر بوده است؟ چرا؟